

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21**สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3****The Development Guideline of School Administrators Characteristic in 21st Century Era
Under Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 3**

กิตติพงศ์ สีเทา

ปองภพ ภูจอมจิตร์

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Kittipong Seathao

Pongphop Phoojomjit

Master of Education (Educational Management) Rajabhat Mahasarakham University

E-mail: directorpong11@gmail.com

วันที่รับบทความ: 18 ธันวาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 19 มกราคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 21 มกราคม 2567

Received: December 18, 2023; Revised: January 19, 2024; Accepted: January 21, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 280 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อศึกษาแนวทาง และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อประเมินแนวทาง เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 คือ วิธีการปฏิบัติการพัฒนา โดยใช้คู่มือ ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา; คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา; ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the current state, desirable state and the priority needs of school administrators characteristic in 21st century era. 2) study the development guideline of school administrators characteristic in 21st century era under Maha Sarakham primary educational service area office 3. The research procedures were divided into two phrases. The first stage was to study the current, desirable state and the priority needs of school administrators characteristic in 21st century era, The sample group was 280 school administrators and teachers, Selected by stratified random sampling. The research instrument was questionnaire 5 level, reliability value of the questionnaire. The statistics used for data were analyzed by percentage, mean, standard deviation. The second stage was the studying the development guideline of characteristics of school administrators characteristic in 21st century era, target group 9 experts for studying the development guideline and 9 experts for assessment the development guideline, The research instrument was semi-structured interview form and assessment form the suitability and feasibility of development guideline.

The results found that: 1. The current state in overall was moderate level, the desirable state in overall was in the highest level. 2. The development guideline of school administrators characteristic in 21st century era under Maha Sarakham primary educational service area office 3, was a method for developing using a manual consisting of 1) principles and reasons 2) objectives 3) content 4) development methods and 5) measurement and evaluation.

Keywords: Guidelines for development; School administrators characteristic; 21st Century Era

บทนำ

สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ เนื่องจากเป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาทวิชา ถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม ฝึกทักษะอาชีพ เสริมสร้างคุณธรรมอันพึงประสงค์เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและฝึกทักษะชีวิตอันจำเป็นในการดำรงชีวิตให้กับนักเรียน สรรสร้างบุคลิกภาพทางสังคมให้นักเรียน เพื่อให้สามารถปรับตัวในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และปฏิบัติตนให้มีคุณค่าแก่สังคม โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการคอยกำกับ ติดตามและดูแลการดำเนินการของโรงเรียน

อีกทั้งพยายามทุกวิถีทางที่จะดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษาให้มีผลผลิตคือนักเรียนที่มีคุณภาพที่สุด และเพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในยุคศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญที่สุดต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถาบัน เนื่องจากการบริหารจัดการสถานศึกษาจะเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจะดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ศูนย์กลางขององค์กรทั้งหมด ความสำเร็จขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพ ความตื่นตัว ความมียุทธวิธี ประสบการณ์ ความคิด ความเป็นเลิศทางวิชาการ และอุทิศตน ความเสียสละ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา (ศศิริดา แพงไทย, 2559) ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนและแสดงบทบาทความเป็นผู้นำและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามภารกิจของสถานศึกษาในการพัฒนาประชากรให้มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในโลกไร้พรมแดนได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่นทางการบริหารท่ามกลางสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งคุณลักษณะผู้บริหารในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งที่ชี้ชัดให้เห็นถึงความดีของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกและตัวแปรที่สำคัญ ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพในผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารที่จะประสบความสำเร็จ สามารถสนองตอบการแข่งขันและทันสมัยเหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่นและเหมาะสม มีความรู้ในหลักการเชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมจริยธรรมและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาในยุคใหม่เพื่อนำพาองค์กรประสบความสำเร็จ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ได้ดำเนินการบริหารจัดการด้านการศึกษาดำเนินงานโดยใช้แนวทางการบริหารตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือนโยบายที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง นโยบายที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นโยบายที่ 3 การพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา นโยบายที่ 4 การสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และนโยบายที่ 5 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายด้านที่ 3 นั้น มีตัวชี้วัดในการส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 มาใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มีศักยภาพ และมีคุณธรรม จริยธรรม แต่จากสภาพการพัฒนาพบว่า ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งขององค์กรที่เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำให้กับผู้บริหาร คือ ไม่สามารถระบุว่าจะต้องพัฒนาแบบใดที่จะเหมาะสมกับองค์กรของตน และจะมีกระบวนการในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อสร้างภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำให้กับผู้บริหารของตนอย่างไร และจะอย่างไรให้ผู้บริหารได้ใช้ภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำที่ได้จากการเรียนรู้นั้นไปใช้ในการบริหารจัดการที่งานของตนเอง องค์กรโดยทั่วไปจึงใช้บริการจากบริษัทฝึกอบรมภายนอกที่มีโปรแกรมการพัฒนาสำเร็จรูป ซึ่งอาจจะซื้อมาจากต่างประเทศหรือเป็นหลักสูตรทั่วไปที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาดโดยเฉพาะจึงอาจจะไม่

สามารถตอบโจทย์ปัญหาที่เฉพาะเจาะจงได้ หรือในบางองค์การพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาเองโดยไม่ได้มีพื้นฐานจากบริบทหรือเป้าหมายขององค์การ และไม่ได้คำนึงถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำที่เหมาะสม นอกจากนี้ในประเทศไทยยังขาดการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาระบบการเรียนรู้หรือโปรแกรมการฝึกอบรมพัฒนาภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำ เป็นสาเหตุให้องค์การจะต้องซื้อหรือพึ่งพาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำจากต่างประเทศ ซึ่งมีลิขสิทธิ์และมีราคาสูง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรที่จะมีการศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำในบริบทของประเทศไทย และนำองค์ความรู้นั้น มาสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำให้เหมาะสมกับคนไทย เพื่อให้เราสามารถพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำ และการพัฒนาภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำของคนไทยเอง หลังจากนั้นเราอาจจะมีการศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาข้ามวัฒนธรรม เรื่องภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะผู้นำระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อให้ครอบคลุมลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้นไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2565)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 และมีความสนใจทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยมุ่งหวังว่าสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุง หรือพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 อันจะเป็นประโยชน์ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา การปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 และคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

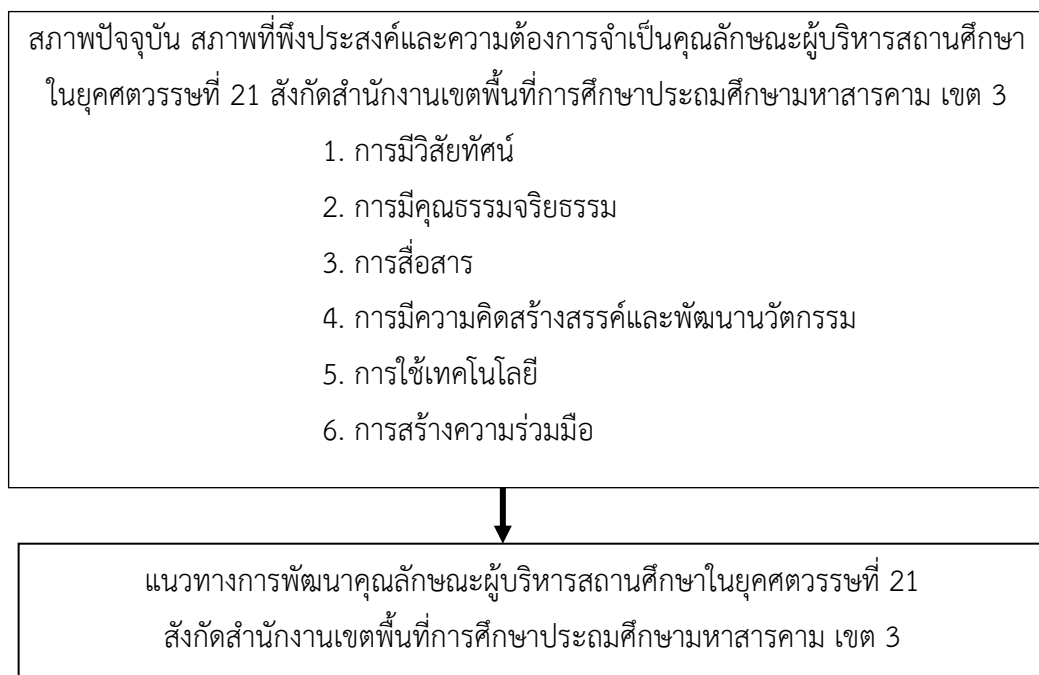
การบริหารองค์การโดยทั่วไปแล้ว “ผู้นำ” เป็นบุคคลที่สำคัญในองค์การเพราะต้องมียุทธศาสตร์ที่จะดำเนินไปภายใต้เงื่อนไขปัจจัยของสภาวะโดยรอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในทุกวันนี้ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้นำเองก็จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่อง “ภาวะผู้นำ” ด้วย เพราะภาวะผู้นำนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำทุกองค์การในกระแสโลกยุคใหม่หรือที่เรียกกันเสมอว่ายุคโลกาภิวัตน์ซึ่งมีความเจริญทางเทคโนโลยี ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างรวดเร็วมาก ดังนั้น ผู้นำ (Leader) และ ภาวะผู้นำ (Leadership) จึงเป็นปัจจัยคู่สำคัญที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นจนอาจเกิดวิกฤตภาวะผู้นำขึ้นได้ ในเรื่องเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำในการบริหารงานในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ ผู้นำที่จะสามารถพัฒนาภาวะผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ คือ การรอบรู้ (Knowing) อุดมการณ์ (Ideology) เท่าทัน (In time knowing) กล้าตัดสินใจ (Discussion Courage) วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategy of Vision) สร้างทีม (Team Work) และใฝ่บริการ (Service Mind) หากผู้นำสามารถพัฒนาตนเองในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ย่อมจะสามารถเป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ ได้อย่างแน่นอน (สนุก สิงห์มาตร, 2560) โดยที่บุญมา แพ่งศรีสาร (2561) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอน และการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมี และวิโรจน์ สารรัตนะ (2561) ที่สังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21 สรุปดังนี้ 1) วิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง (vision for change) 2) ความร่วมมือ (collaboration) 3) เสริมพลังอำนาจ (empowerment) 4) การให้และการบริการ (giving and serving) 5) จินตนาการและนวัตกรรม (imagination and innovation) 6) เรียนรู้ด้วยกัน (learning together) 7) สร้างชุมชน (building community) 8) สร้างเครือข่าย (networking) 9) นำร่วมกัน (leading together) 10) การสื่อสาร (communication) 11) การบริหารความก้าวหน้าส่วนบุคคลหรือในวิชาชีพ (personal/professional growth management) 12) ความยืดหยุ่น (flexibility) และ 13) คุณธรรมจริยธรรม (moral ethics) คุณธรรมเป็นสิ่งที่ชี้วัดคุณงามความดีของผู้บริหาร เพื่อเป็นสิ่งที่สามารถทำให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้โลกมีลักษณะเป็นโลกไร้พรมแดน มีการกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อองค์การต่าง ๆ ที่ต้องปรับตัวเข้าสู่สภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อให้สามารถแข่งขันในโลกศตวรรษที่ 21 นี้ได้ในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ถือว่ามีความสำคัญที่สุดต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษาจะเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจะดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดนั้นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ

กับลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยเช่นกันที่จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสังเคราะห์ข้อมูลกำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัย แสดงเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร จำนวน 1,033 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 113 คน และครู จำนวน 920 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 280 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970 ; อ้างถึงในไพศาล วรคำ, 2564) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 31 คน และครู 249 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ปีการศึกษา 2566 โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จนได้จำนวนตามสัดส่วนที่กำหนด

เนื้อหาการวิจัย

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีคุณธรรมจริยธรรม 3) การสื่อสาร 4) การมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม 5) การใช้เทคโนโลยี และ 6) การสร้างความร่วมมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง และอำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 มีลักษณะแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

2. วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ซึ่งเป็นดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักการประเมินความแตกต่าง และเป็นสูตรที่สุวิมล ว่องวานิช (2558) ได้ปรับสูตรการคำนวณมาจาก PNI โดยการหาค่าผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (I) กับค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (D) แล้วหารด้วยค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D) เพื่อถ่วง

นำหนักก่อนที่จะนำมาจัดลำดับ โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับสภาพปัจจุบัน แล้วจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า PNI_{Modified} โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I-D) / D$$

เมื่อ PNI_{Modified} หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่พึงประสงค์

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

ตัวเลขดัชนีความต้องการสูง แสดงว่ามีความจำเป็นในการพัฒนามาก

จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ตามค่า Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) จากสูงไปหาต่ำ เพื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นและนำไปศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ในการวิจัยระยะที่ 2

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

1. สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการพัฒนาสถานศึกษาและการจัดการจัดการศึกษาที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 3 แห่ง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยการสัมภาษณ์บุคลากรในสถานศึกษาโรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งหมด 9 คน 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และ 2) ครูผู้สอนที่เป็นหัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน

2. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ประกอบด้วย 1) นักวิชาการที่มีผลงานการวิจัยด้านภาวะผู้นำหรืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน

เนื้อหาการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ในการวิจัยระยะที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สรุปได้ว่า

สภาพปัจจุบันโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ 1) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม 2) ด้านการใช้เทคโนโลยี 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ และ 6) การสร้างความร่วมมือ ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ 1) ด้านการใช้เทคโนโลยี 2) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม 3) ด้านการสร้างความร่วมมือ 4) ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ และ 6) ด้านการสื่อสาร ตามลำดับ

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น สรุปโดยรวมมีค่า $PNI_{Modified} = 0.40$ เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ 1) ด้านการสร้างความร่วมมือ ($PNI_{Modified} = 0.43$) 2) ด้านการใช้เทคโนโลยี ($PNI_{Modified} = 0.42$) 3) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม ($PNI_{Modified} = 0.40$) 4) ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม ($PNI_{Modified} = 0.40$) 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($PNI_{Modified} = 0.39$) และ 6) ด้านการสื่อสาร ($PNI_{Modified} = 0.37$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปได้แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 คือ คู่มือการพัฒนา ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยแบ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ 6 โมดูล (Module) ได้แก่

หน่วยที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ หน่วยที่ 2 การมีคุณธรรมจริยธรรม หน่วยที่ 3 การสื่อสาร หน่วยที่ 4 ความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม หน่วยที่ 5 การใช้เทคโนโลยี และหน่วยที่ 6 การสร้างความร่วมมือ ในส่วนผลการประเมินแนวทางสรุปด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลวิจัย

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

สภาพปัจจุบันโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม สอดคล้องกับอนุชิต วรรณสุธี (2551) ที่อธิบายว่า ผู้บริหารต้องแสดงออกถึงความชัดเจนในการกำหนดแนวทางในการทำงานในสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กล้าปฏิรูปปรับปรุง และพร้อมที่จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการจูงใจในการทำงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมที่ดีอยู่แล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับครู บุคลากรของสถานศึกษา และชุมชน สร้างนวัตกรรมในการบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนานวัตกรรมในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้สถานศึกษาทำงานได้ดียิ่งขึ้น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเป็นตัวอย่างหนึ่ง ส่งเสริมสมรรถนะพื้นฐานสำหรับการทำงานในสมัยใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนครูและนักเรียนในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในสมัยใหม่ เช่น การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา เชิงนวัตกรรม การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างความร่วมมือ นั้นแสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษายังมีการปฏิบัติในด้านนี้อยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากในบางครั้งผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังมีการบริหารแบบเดิม เช่น การบริหารแบบควบคุม สั่งการ การใช้อำนาจที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิคนอื่น หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ประเด็นดังกล่าวจึงอาจเป็น เหตุผลหนึ่งที่ส่งผลให้ด้านการสร้างความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของสายชล มัตตะปะโทและคณะ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากอนแก่น เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความซื่อสัตย์และคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรรู้จักการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการดำเนินงานของสถานศึกษา การสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรรู้จักการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างโอกาสให้กับครูและนักเรียนในการทดลองและการสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมดิจิทัลสังคมในสมัยปัจจุบันเต็มไปด้วยเทคโนโลยีและการเชื่อมต่อออนไลน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องของความปลอดภัยออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีในการสร้างความรู้สึกรักของความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสื่อสาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการปฏิบัติที่ดีอยู่แล้ว และสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันที่สรุปว่าด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ความต้องการจำเป็น สรุปด้านที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการสร้างความร่วมมือสอดคล้องกับงานวิจัยของคณินันต์ กิจวิธิ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความซื่อสัตย์และคุณธรรม การทำงานร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหาช่วยให้สถานศึกษาสามารถเผชิญกับความท้าทายได้อย่างมั่นคง การสร้างความร่วมมือในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับในชุมชนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นตัวอย่างในการสร้างความร่วมมือและสนับสนุนในการทำงานร่วมกันเพื่อเป็นที่ปรึกษาและผู้นำในทีมงานการศึกษา

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สรุปได้แนวทาง คือ คู่มือการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนาและ 5) การวัดและประเมินผล และในส่วนผลการประเมินแนวทาง สรุปโดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และทั้งสองด้าน คือ ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยด้านความเป็นไปได้อาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเรียง คือ ด้านความเหมาะสม ตามลำดับทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดทำคู่มือพัฒนาถือเป็นเอกสาร ตำรา เพื่ออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษาหรือการปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่งในการอบรมพัฒนา ดังที่ เรื่องชัย จรุงศิริวัฒน์ (2554) ที่ได้ให้ความหมายคู่มือว่า เป็นเอกสารที่ให้ความรู้

เรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีการอธิบายขั้นตอนและวิธีการใช้อย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดของข้อมูลแบ่งเป็นส่วนๆ เพื่อแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ผู้ใช้งานนำไปใช้ได้ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพตามที่ผู้จัดทำได้กำหนดไว้ นอกจากนี้จากสรุปผลการวิจัยที่สรุปว่า คู่มือ มีรายละเอียดประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผลนั้นสอดคล้องกับปรีชา ช่างขวัญยืน (2554) ที่ได้นำเสนอไว้ว่าคู่มือที่ดีควรระบุให้ชัดเจนว่าคู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีส่วนนำที่ดึงดูดใจผู้ใช้งานคู่มือนี้จะช่วยให้ผู้ใช้ได้อย่างไร มีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้คู่มือเพื่อให้การใช้คู่มือเกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้คู่มือ เป็นต้น และนันทมนัส รอดทัศน (2554) ที่สรุปว่า องค์ประกอบของคู่มือนั้นจำเป็นต้องมีให้ครบถ้วนและชัดเจนทุกองค์ประกอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้นำไปใช้ ซึ่งได้แบ่งออกเป็นส่วนๆ ดังนี้ 1) ส่วนของคำชี้แจง 2) ส่วนของเนื้อหาสาระ 3) ส่วนของกิจกรรม ขั้นตอนวิธีการ และเวลาดำเนินการ 4) ส่วนของสถานที่วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ 5) ส่วนข้อเสนอแนะ และ 6) ส่วนของการวัดผลและประเมินผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2554) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (2561) และคู่มือการพัฒนาตนเองผ่านระบบออนไลน์และการประชุมปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะครูผู้ช่วยสู่การเป็นครูมืออาชีพของสำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่มีรายละเอียดหรือองค์ประกอบของคู่มือที่สอดคล้องกันคือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนา 4) เนื้อหา และ 5) การวัดและประเมินผล ดังนั้นการจัดทำคู่มือพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จึงถือเป็นแนวทางที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ซึ่งจะเป็นแนวทางให้หน่วยงานต้นสังกัดได้นำองค์ประกอบ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีคุณธรรมจริยธรรม 3) การสื่อสาร 4) การมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม 5) การใช้เทคโนโลยี และ 6) การสร้างความร่วมมือ ไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สู่การพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

1.2 ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ที่พบว่า ด้านการสร้างความร่วมมือ อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีวิสัยทัศน์โดยต้องพัฒนาตนเองด้านนี้ และควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีการสร้างความร่วมมือที่ดีในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ด้านการสร้างความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำสุด จึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดและประเมินคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ด้านการสร้างความร่วมมือ

2.2 ควรมีการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีคุณธรรมจริยธรรม 3) การสื่อสาร 4) การมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม 5) การใช้เทคโนโลยี และ 6) การสร้างความร่วมมือ

2.3 ควรมีการวิจัยประสิทธิผลการใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยนำคุณลักษณะทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีคุณธรรมจริยธรรม 3) การสื่อสาร 4) การมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม 5) การใช้เทคโนโลยี และ 6) การสร้างความร่วมมือ เป็นตัวแปรหรือองค์ประกอบในการศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- คะนิงนิตย์ กิจวิธิ. (2560). การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2560). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติครุศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21.
- นันทมนัส รอดทัศน. (2554). การจัดทำคู่มือจัดกิจกรรมพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศบางบอน. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2556). เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล วรคำ. (2564). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 13). มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- เรืองชัย จรุงศิริวัฒน์. (2554). เทคนิคการเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2557). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและนันทาทศนะร่วมสมัยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศศิรดา แสงไทย. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 6(1): 7-11.

- สนุก สิงห์มาตร. (2560). คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรในศตวรรษที่ 21. วารสารการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2560, 487-493.
- สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2554). คู่มือการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งใหม่และเลื่อนเป็นวิทยฐานะผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชี่ยวชาญหรือผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานคณ.จังหวัด/กรุงเทพมหานครเชี่ยวชาญ สำหรับผู้ดำเนินการพัฒนาและผู้เข้ารับการพัฒนา. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง.
- สายชล มัตถะปะโท, วานิช ประเสริฐพรและอดุลย์ พิมพ์ทอง. (2564). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วารสาร มจร อุบล บริทรรศน์, 6(3) : 66
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3. (2565). รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายและจุดเน้น การพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานการศึกษา. มหาสารคาม : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3.
- สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. (2561). คู่มือปฏิบัติงานกลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 1.
- สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ. (2562). คู่มือการพัฒนาตนเองผ่านระบบออนไลน์ และการประชุมปฏิบัติการเสริมสร้างสมรรถนะครูผู้ช่วยสู่การเป็นครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อนุชิต วรรณสุทธิ. (2551). การศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในอนาคต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.